

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра практичної психології

**КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

ПСИХОДІАГНОСТИКА

Для спеціальності 053. Практична психологія

Автор: асистент кафедри практичної психології

Павленко О.В.

Затверджено на засіданні кафедри протокол № ____ від « ____ » _____ 2016р.

- **Зміст КНМЗНД**

- Навчальна програма дисципліни;
- Робоча програма навчальної дисципліни;
- Навчальний контент;
- Методичні рекомендації до проведення семінарських занять;
- Засоби діагностики навчальних досягнень студентів;
- Перелік навчально-методичних посібників, технічних засобів навчання
- Інформаційні матеріали бібліотеки по забезпеченню навчальними підручниками (посібниками) з дисципліни.

Наказ Міністерства освіти і науки,
молоді та спорту України
29 березня 2012 року № 384
(у редакції наказу Міністерства
освіти і науки України
від 05 червня 2013 року № 683)
Форма № Н-3.04

**Маріупольський державний університет
Кафедра практичної психології**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

“_____” _____ 20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Психодіагностика.

0301 Соціально-політичні науки

6.030103 «Практична психологія»

Факультет філології та масових комунікацій

2016 рік

Робоча програма **Психодіагностика** для студентів ОКР « Бакалавр» за
напрямом підготовки 0301 Соціально-політичні науки, спеціальністю
6.030103 «Практична психологія»
„___” _____, 20__ року __ с.

Розробник: асистент кафедри практичної психології Павленко О.В.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри практичної психології
Протокол від “___” _____ 20__ року № ___

Завідувач кафедри практичної психології _____ (Варава Л.А.)
“___” _____ 20__ року

(підпис)

(прізвище та ініціали)

© МДУ, 2016 рік

© МДУ, 2016 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	0301 Соціально-політичні науки	Нормативна	
Модулів – 2	«Практична психологія»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 4		2-й	2-й
Загальна кількість годин - 90		Семестр	
		1-й	1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента - 2	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Лекції	
		20 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	10 год.
		Самостійна робота	
		45 год.	67 год.
		Індивідуальні завдання:	
9 год.	5 год.		
		Вид контролю: іспит	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 0,78 %

для заочної форми навчання – 0,18 %

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: засвоєння основ психодіагностики, принципів вимірювання психологічних особливостей людини, основ психометрики.

Завдання: вивчення психодіагностики включає наступні напрями:

- 1) методологічні, теоретичні і конкретно-методичні принципи побудови психодіагностичних інструментів і формулювання психодіагностичних висновків;
- 2) методи і конкретні методики психодіагностики найбільш універсальних об'єктів психодіагностичних обстежень, таких, як риси особистості, здібності, мотиви, свідомість і самосвідомість, міжособистісні відносини;
- 3) диференціальна психометрика як математизована методологія виявлення міжіндивідуальних відмінностей;
- 4) нормативні вимоги до методик, їх розробників і користувачів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- Глибокі основи закономірностей функціонування психіки
- Методологічні основи дослідження психіки
- Правила застосування і інтерпретації психодіагностичних вимірювальних методів
- Морально-етичні норми проведення психодіагностики і використання даних

вміти:

- Визначити мету діагностики
- Вибрати найефективніший діагностичний інструментарій
- Безпосередньо одержати дані і провести відбір особливо важливих матеріалів
- Створити психологічний портрет
- Скласти прогноз за одержаними даними

3. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

Психодіагностика у сфері наукового пізнання людини: методологія та методи діагностики особистості

ТЕМА 1. Загально наукові проблеми дослідження психіки

З історії психодіагностики. Проблема об'єктивності психічних проявів. Поява в першій чверті XIX в. перших методів психодіагностики. Розвиток методів психодіагностики в XIX і XX вв. Криза психології на рубежі XIX і XX вв. і нові вимоги, що пред'являються до якості психодіагностичних методів. Принципи феноменологічного підходу до інтерпретації психічного змісту поведінки. Сучасний стан психодіагностики.

Загальне уявлення про психодіагностику. Два визначення терміну «психодіагностика». Основні питання, які поставлені в науковій і в практичній психодіагностиці. Сфера застосування різних методів психодіагностики. Задачі психодіагностики в психолого-педагогічній практиці. Психодіагностика як спеціальна область професійної діяльності. Місце психодіагностики серед інших напрямів роботи практичного психолога. Вимоги, що пред'являються до методів психодіагностики і до діяльності практичного психолога як діагноста.

ТЕМА 2. Психодіагностика як практична діяльність Професіонально-етичні аспекти психодіагностики. Соціально-етичні вимоги, що пред'являються до психодіагностам і до психодіагностиці. Принцип наукової обґрунтованості психодіагностичних методик. Принцип ненанесення збитку. Принцип відвертості результатів психодіагностики. Принцип ефективності пропонуваніх практичних рекомендацій. Кваліфікаційні вимоги до людей, що використовують психологічні тести. Значення теоретичної підготовки практичного психолога-діагноста. Необхідність досконального знання методики і правил її застосування. Важливість наявності досвіду практичного використання методики. Психодіагностика і наявність базової психологічної освіти у діагноста. Морально-етичні норми психодіагностики.

Цілі і задачі психодіагностики. Визначення об'єкта та предмета психодіагностики. Рівні психодіагностики. Психологічні явища та процеси, які складають коло психодіагностики. Сфери використання даних психодіагностики.

Правила та вимоги проведення психодіагностичних процедур

Вимоги, що пред'являються до психодіагностичних методів і ситуацій. Основні вимоги, що пред'являються до психодіагностичних методів. Валідність методики і способи її оцінки. Прийоми перевірки надійності психодіагностичних методик. Точність вимірювальних психологічних

інструментів. Вимоги, що пред'являються до ситуацій психодіагностики, до інструкції і до поведінки експериментатора під час експерименту.

Види документації психодіагноста. Види та специфіка інтерпретації даних психодіагностики. Правила представлення матеріалу психологічного вимірювання.

ТЕМА 3. Класифікація методів психодіагностики

Загальна характеристика методів психодіагностики. Що таке психодіагностика. Відмінність психодіагностичних методів від дослідницьких. Область застосування психодіагностичних методів. Види психодіагностичних методів. Особливості спостереження, опиту, аналізу результатів діяльності і експерименту як методів психодіагностики.

Методи психодіагностики, їх класифікація. Загальне уявлення про методи психодіагностики. Підстави і критерії класифікації психодіагностичних методів. Методи наукової і практичної психодіагностики. Тісний зв'язок, існуючий між визначеннями наукових понять і відповідними їм методами психодіагностики. Вимоги операціоналізації і верифікації, що пред'являються до сучасних методів психодіагностики. Можливості, достоїнства і недоліки різних груп методів психодіагностики.

Тести і тестування. Наукове визначення тесту. Види тестів, вживані в психодіагностиці, сфера їх використання. Основні вимоги, що пред'являються до психодіагностичних тестів. Необхідність адаптації тесту до нових умов. Поняття і процедура встановлення тестових норм. Правила організації і проведення тестування.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

Психофізіологічний рівень психодіагностики

ТЕМА 1. Сфера використання та особливості діагностики індивідуально-типологічних властивостей людини

Створення психодіагностичного комплексу методик, призначеного для діагностики індивідуально-психологічних особливостей особистості психофізіологічного рівня. Особливості діагностики здібностей. Правила проведення діагностики. Діагностика обдарованості. Діагностика розумових здібностей.

Тема 2. Діагностика темпераменту особистості

Теоретичні аспекти визначення темпераменту як природжених властивостей психодинамічних особливостей психіки і методи його діагностики.

Тема 3. Методи психодіагностики пізнавальних та емоційних процесів. Методи оцінки уваги — його стійкості, розподілу, перемикування і об'єму. Методика оцінки розподілу і стійкості уваги за допомогою числових 25-значних таблиць. Методика оцінки перемикування і концентрації уваги за допомогою 49-значної двобарвної цифрової таблиці, методика «Кільця Ландольта».

Методи діагностики пам'яті. Загальні зауваження про психодіагностику

мнемічних процесів. Методика визначення об'єму короткочасної зорової пам'яті. Методика оцінювання оперативної зорової пам'яті. Методика визначення об'єму короткочасної слухової пам'яті. Вивчення оперативної слухової пам'яті. Психодіагностика опосередкованої пам'яті. Характеристика динамічних особливостей процесу запам'ятовування. Методики «Вербальна фантазія» і «Малюнок». Методи психодіагностики мислення з метою визначення динаміки функціонування.

Визначення понять «емоційні процеси», «стани», «властивості». Методи діагностики та правила формулювання психологічного прогнозу.

Правила підготовки висновку про особливості психодинаміки властивостей психіки особистості і функціонування когнітивних процесів.

ТЕМА 4. Загально-психологічні підходи до визначення ІQ та розумових здібностей. Специфіка проведення тестування

Загальнотеоретичні підходи визначення кола психічних процесів, що складають поняття інтелекту. Кроскультурні тести на інтелект. Феноменологічний підхід інтелект як особлива форма змісту свідомості) – В. Келер, К. Дункер, Р. Гізер. Генетичний підхід (інтелект як наслідок адаптації до потреб навколишньої середовища) – І.Р. Чарльсворз, Ж. Піаже. Соціокультурний підхід (інтелект як результат процесу соціалізації) – М. Коул, Л.С. Виготський. Процесуально-дійсний підхід (інтелект як певна форма людської діяльності) – Л.А. Вінгер, О.К. Тіхомиров, С.Л. Рубінштейн. Освітній підхід (інтелект як сукупність цілеспрямованого навчання) – А. Стаатс, З.І. Калмикова, Р. Фейрштейн, Г.А. Берулова. Інформаційний підхід (інтелект як сукупність елементарних процесів перероблення інформації) – Е. Хант, Р. Шпернберг, Х. Айзенк. Функціонально-рівневий підхід (інтелект як система різнорівневих пізнавальних процесів) – Б.М. Величковський, Б.Г. Анан'єв. Регуляційний підхід (інтелект як фактор саморегуляції психічної активності) – Л. Телмен.

Модель Р. Векслера:

1. рівень загального інтелекту;
2. рівень групових факторів (вербального та невербального);
3. рівень специфічних факторів, відповідних окремим інтелектуальним здібностям.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III

Діагностика індивідуально-психологічних відмінностей особистості (психологічний рівень)

Тема 1. Методологічні та теоретичні проблеми психодіагностики рис особистості

Особливості психологічної діагностики особистості. Концептуальні підходи до визначення поняття особистості в психології. Особистісний профіль по методиці Т.Лірі, К.К. Платонова, К.Г. Юнга. Характеристика відповідних методів вивчення рис визначаючих круг поняття особистість.

Тема 2. Діагностика особливостей Я-образу, самооцінки особистості

Самосвідомість як предмет психодіагностики. Характеристика сутності та структури самосвідомості. Проблема стратегії само презентації респондентів в процесі тестування. Методи діагностики рівней самосвідомості та «Я-концепції». Визначення особливостей самооцінки.

Тема 3. Дослідження характерологічних особливостей індивіда

Психодіагностичне визначення і оцінка властивостей характеру людини по методиці 16 PF Кеттелла. Методика діагностики акцентуацій характеру К. Леонгарда і Р. Шмішека.

Методи шкалювання. «Семантичний диференціал».

Тема 4. Діагностика особливостей ціннісно-мотиваційної сфери особистості

Визначення особливостей ціннісно-мотиваційної сфери особистості. Ієрархія потреб і виявлення домінуючих мотивів. Діагностика сфери ціннісних орієнтацій. Застосування методики кількісного вимірювання мотивації досягнення успіхів і уникнення невдач в практичній діяльності.

Тема 5. Характеристика локусу контролю та рівня домагань людини

Визначення здатності рішення людиною життєвих проблем: рівня суб'єктивного контролю, знаходження виходу з важких життєвих ситуацій, відчуття гумору. Оцінка педагогічно значущих мотивів поведінки: аффіліації (мотиву встановлення і зміцнення дружніх зв'язків з навколишніми людьми) і мотивів влади і ін..

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV

Соціально-психологічний рівень психодіагностики

Тема 1. Специфіка проведення, інтерпретації та представлення психодіагностичних даних соціально-психологічного рівня

Характеристика рис особистості які забезпечують реалізацію соціальної спрямованості і мотивації людини в міжособистісному спілкуванні. Види спрямованості особистості.

Тема 2. Діагностика спрямованості особистості

Визначення поняття соціальної адаптації та методи діагностики її рівня.

Методики призначені для оцінки комунікативних особистісних якостей і міжособистісних відносин. Діагностика лідерських здібностей.

Міжособистісне спілкування як об'єкт психодіагностики. Структура групових відносин.

Тема 3. Методика проведення соціометрії

Діагностика міжособистісного спілкування на підставі суб'єктивної емоційної переваги. Характеристика методу соціометрії. Правила та процедура проведення.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Психодіагностика у сфері наукового пізнання людини: методологія та методи діагностики особистості												
Тема 1. Загальнонаукові проблеми дослідження психіки	6	2				4	6	1				4
Тема 2. Психодіагностика як практична діяльність. Правила та вимоги проведення психодіагностичних процедур	4	2					6	1				4
Тема 3. Класифікація методів психодіагностики	4	2	2				6	1	1			5
Разом за змістовим модулем 1	12	6	2			4	18	3	1			13
Змістовий модуль 2. Психофізіологічний рівень психодіагностики												
Тема 1. Сфера використання та особливості діагностики інд. - типологічних властивостей людини	2	2					6	1				4
Тема 2. Діагностика темпераменту особистості	9	2	2			5	6		1			4
Тема 3. Хар-ка особливостей функціонування когнитивних та емоційних процесів людини	9	2	2			5	6	1				4
Тема 4. Загально-психол. підходи до визначення IQ та розумових здібн. Специфіка проведення	10	2	2			6	6	1	1			4

тестування												
Разом за змістовим модулем 2	30	8	6			16	24	3	2			16
Змістовий модуль 3. Діагностика індивідуально-психологічних відмінностей особистості (психологічний рівень)												
Тема 1. Методологічні та теоретичні проблеми психодіагностики рис особистості	2	2					6	1				5
Тема 2. Діагностика особливостей Я-образу, самооцінки особистості	7		2			5	6		1			4
Тема 3. Дослідження характерологічних особливостей індивіда	9	2	2			5	6		1			5
4. Діагностика особливостей ціннісно-мотиваційної сфери особистості	5		2			5	6	1	1			5
Тема 5. Характеристика локусу контролю та рівня домагання людини	2						5					
Разом за змістовим модулем 3	25	4	6			15	29	2	3			23
Змістовий модуль 4. Соціально-психологічний рівень психодіагностики												
Тема 1. Специфіка проведення, інтерпретації та представлення психодіагностичних даних соц.-псих. рівня	2	2					6	1				5
Тема 2. Діагностика спрямованості особистості	7		2			5	6		1			5
Тема 3. Методика проведення соціометрії	5						5	7	1			
Разом за змістовим модулем 4	14	2	2			10	19	2	1			15
Усього годин	90	20	16			45	90	10	8			67
Модуль 2												

ІНДЗ					9					9	
Усього годин	90	20	16		9	45		10	8	9	67

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
2	Класифікація психодіагностичних методів	2
3	Діагностика темпераменту особистості	2
4	Характеристика особливостей функціонування когнітивних та емоційних процесів людини	2
5	Загально-психологічні підходи до визначення IQ та розумових здібностей. Специфіка проведення тестування	2
6	Діагностика особливостей Я-образу, самооцінки особистості	2
7	Дослідження характерологічних особливостей індивіда	2
8	Діагностика особливостей ціннісно-мотиваційної сфери особистості	2
9	Характеристика Локусу контролю та рівня домагання людини	
10	Діагностика спрямованості особистості	2
11	Методика проведення соціометрії	
	Разом	16

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Загально наукові проблеми дослідження психіки	4
2	Діагностика темпераменту особистості	5
3	Характеристика особливостей функціонування когнітивних та емоційних процесів людини	5
4	Загально-психологічні підходи до визначення IQ та розумових здібностей. Специфіка проведення тестування	6
5	Діагностика особливостей Я-образу, самооцінки особистості	5
6	Дослідження характерологічних особливостей індивіда	5
7	Діагностика особливостей ціннісно-мотиваційної сфери особистості	5
8	Діагностика спрямованості особистості	5
9	Методика проведення соціометрії	5
	Разом	45

7. Індивідуальні завдання

В процесі індивідуальної роботи студент виконує індивідуально-творче завдання на одну з обраних тем:

1. Аналітичний огляд методик діагностики готовності до навчання у школі.
2. Методи та методики діагностики сприйняття та уваги.
3. Методи та методики діагностики уваги.
4. Методи та методики діагностики пам'яті.
5. Методи та методики діагностики мислення.
6. Методи та методики діагностики мовленнєвого розвитку.
7. Методи та методики діагностики дитячої уваги.
8. Методи та методики діагностики уяви школярів та дорослих.
9. Методи та методики діагностики креативності.
10. Методи та методики діагностики мотивації навчальної діяльності.
11. Методи та методики діагностики мотиваційної сфери особистості.
12. Методи та методики діагностики профорієнтаційної діагностики.
13. Методи та методики діагностики стосунків у шкільному колективі.
14. Методи та методики діагностики стосунків у робочому колективі.
15. Методи та методики діагностики сімейних стосунків.
16. Методи та методики діагностики загальної обдарованості дитини.
17. Методи та методики діагностики спеціальних здібностей.
18. Методи та методики діагностики стосунків у педагогічному колективі.
19. Методи та методики діагностики самооцінки дітей.
20. Методи та методики діагностики самооцінки дорослих.
21. Методи та методики діагностики поведінкових особливостей людини.
22. Проективна технологія у діагностиці дітей.
23. Аналітичний огляд методик діагностики окремих рис особистості (темпераменту, характеру) дітей.
24. Аналітичний огляд методик діагностики окремих рис особистості (темпераменту, характеру) дорослих.
25. Можливості діагностики рис особистості (темпераменту, характеру) багатомірними тест-опитувальниками.

8. Методи навчання

лекції (інформаційні, проблемні); робота в Інтернет; складання графічних схем, реферування, лабораторні заняття: проведення практичної роботи методами психодіагностики, комп'ютерне тестування.

9. Методи контролю

Поточне тестування, оцінка практичних завдань; оцінка за проект; модульні контрольні роботи, підсумковий письмовий тест.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота															Підсумковий тест (екзамен) ІНДЗ	Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2				Змістовий модуль 3					Змістовий модуль 4			40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15		
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

1. Методичні вказівки до самостійного вивчення дисципліни.
2. Фондові лекції з дисципліни, що вивчається.

12. Рекомендована література

Базова

1. Бодалев А.А., Столин В.В. Общая психодиагностика. / А.А. Бодалев, В.В. Столин, СПб., 2002 – 420 с.
2. Введение в психодиагност. Под. ред. Гуревича К.М. – М., 1997 – 250 с.
3. Немов Р.С. Психология т.3 / Р.С. Немов – М., 1995 – 360 с.
4. Непомнящая Н.И. Психодиагностика личности: теория и практика. / Н.И. Непомнящая – М., 2001 – 230 с.
5. Практическая психодиагностика. Под.ред. В.Д. Райгородского – БАХРАХ., 2000 – 280 с.
6. Семиченко В.А. Психология личности. / В.А. Семиченко – К. «Магістр- S». 1998. – 250 с.
7. Семиченко В.А. Психические состояния. / В.А. Семиченко – К. «Магістр- S». 1998. – 260 с.
8. Семиченко В.А. Темперамент. / В.А. Семиченко – К. «Магістр- S». 2001. – 248 с.
9. Семиченко В.А. Психологи мотивации и направленность. / В.А. Семиченко – К. «Магістр- S». 2001. – 262 с.
10. Столяренко Л.Д. Основы психологии. Практикум. / Л.Д. Столяренко – Ростов н/Д., 2000. – 390 с.
11. Урунтаева Г.А. Диагностика психологических особенностей дошкольника. / Г.А. Урунтаева – М., 1997 – 324 с.

Допоміжна

1. Анастаси А. Психологическое тестирование. Кн. 1. / А. Анастаси – М., 1982. – 255 с.

2. Бурлачук Л.Ф. Психодиагностика личности. / Л.Ф. Бурлачук – Киев, 1989. – 260 с.
3. Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М. Словарь-справочник по психологической диагностике. / Л.Ф. Бурлачук, С.М. Морозов – Киев, 1989. – 199 с.
4. Ганзен В.А., Балин В.Д. Теория и методология психологического исследования./ В.А. Ганзен, В.Д. Балин – СПб РИО,1991. – С. 75
5. Гарбер Е.И., Казча В.В. Методика профессиографии./ Е.И. Гарбер, В.В. Казча – Саратов: Изд-во Саратовского ун-та, 1992. – 196 с.
6. Кроз М.В. Аннотированный указатель методов социально-психологической диагностики: учебное пособие. / М.В. Кроз – М.: Изд-во МГУ, 1991. – 213 с.
7. Кто есть "Я". Тесты. / Сост. А.О.Бурдин. – Пермь: МП "Книга", РЦПО Голос, 1992. – 57 с.
8. Левитан К.М. Знаете ли Вы себя ? Сборник психологических тестов и рекомендаций./ К.М. Левитан – Екатеринбург: Профтех, 1991. – 112 с.
9. Лучшие психологические тесты для профотбора и профориентации: описание и руководство к использованию / Отв.ред. А.Ф. Кудряшев. – Петрозаводск: Петроком, 2002. – 318 с.
10. Методики изучения интеллекта. 4.1 / И.Н. Агафонова и др. – СПб, 1999. – 221 с.
11. Можете ли Вы стать бизнесменом? Научно-популярные тесты. Авторы-составители В.П. Фоминых, Е.В. Гунина, О.И. Волошин. – М.:Изд-во Чувашского университета, 1996. – 131 с.
12. Познай себя и других: популярные тесты. / Сост. И.Г. Леонтьев. – М.: ИВЦ Маркетинг, 1998. – 132 с.
13. Потапенко Т.М. Как стать миллионером. Психологические тесты. / Т.М. Потапенко – Киев: Будивельник, 1991. – 94 с.
14. Практикум по психодиагностике. Прикладная психодиагностика / И.Ю.Беляева и др. – М., Изд-во МГУ, 1992. – 116 с.

15. Практикум по экспериментальной и прикладной психологии / Под ред. А.А. Крылова. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1990. – 272 с.
16. Предчувствие портрета. Сборник тестов / Сост. Е. Владимирова. – Екатеринбург: Ладъ, 1992. – 158 с.
17. Проблема цвета в психологии / Отв. ред. А.А. Митькин, Н.Н. Корж. – М.: Наука, 2003. – 204 с.
18. Психологический статус личности в различных социальных условиях: диагностика и коррекция / Межвузовский сборник // Под ред. В.С. Мухиной. – М.: Прометей, 1992. – 198 с.
19. Развитие и диагностика способностей / Л.Г. Алексеева и др. // Отв.ред. В.Н. Дружинин, В.Д. Шадриков. – М.: Наука, 1992. – 179 с.
20. Рейнвальд Н.И. Личность и характер: учебное пособие. / Н.И. Рейнвальд – М.: Изд-во РУДН, 2002. – 88 с.
21. Симоненко Ю.А. Искусство разбираться в себе и других. Психологические тесты. / Ю.А. Симоненко – Л.: Культурно-досуговый центр "Просветитель", ЛГИК, 1990. – 124 с.
22. Способности и склонности: комплексные исследования / Под ред. Э.А. Голубевой. – М.: Педагогика, 1989. – 199 с.
23. Суслов В.И., Чумакова Н.П. Психодиагностика. Учебное пособие. / В.И. Суслов, Н.П. Чумакова – СПб РИО, 2002, – 259 с.
24. Черепанова Н.С., Дорожкин Ю.П. Графологическая диагностика. / Н.С. Черепанова, Ю.П. Дорожкин – М.: НМПИО "МАГ", 1992. – 332 с

13. Інформаційні ресурси

1. <http://psylist.net>
2. <http://azps.ru>
3. <http://vsetesti.ru>
4. <http://testoteka.ukr.net/alltests>
5. <http://www.banktestov.ru>

Міністерство освіти і науки України

ПСИХОДІАГНОСТИКА

ПРОГРАМА

**навчальної дисципліни підготовки магістрів
спеціальності 053.Практична психологія
напрямок підготовки 0301 соціально-політичні науки**

(шифр за освітньою програмою _____)

2016 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

асистент кафедри практичної психології Павленко О.В.

Обговорено та рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету “_____” _____ 2016 року, протокол № _____

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни “Психодіагностика” складена відповідно до освітньої програми підготовки бакалаврів 2 року навчання спеціальності 053. «Практична психологія» напряму підготовки 0301 соціально-політичні науки

Предметом вивчення навчальної дисципліни є опис конкретної людини в термінах загальної генералізованої психологічної моделі особистості отриманої в ході цілеспрямованої оцінки індивідуальних особливостей психологічної регуляції діяльності і поведінки обстежуваного.

Міждисциплінарні зв'язки:

Дисципліна має зв'язок із загальною психологією, віковою психологією, диференціальною психологією, патопсихологією тощо

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Змістовний модуль 1. «Психодіагностика у сфері наукового пізнання людини: методологія та методи діагностики особистості»

Тема 1. Загально наукові проблеми дослідження психіки

Тема 2. Психодіагностика як практична діяльність. Правила та вимоги проведення психодіагностичних процедур

Тема 3.Класифікація методів психодіагностики

2. Змістовний модуль 2. «Психофізіологічний рівень психодіагностики»

Тема 4. Сфера використання та особливості діагностики інд. -типологічних властивостей людини

Тема 5. Діагностика темпераменту особистості

Тема 6. Хар-ка особливостей функціонування когнитивних та емоційних процесів людини

Тема 7. Загально-психол. підходи до визначення IQ та розумових здібн. Специфіка проведення тестування.

3. Змістовний модуль 3. «Діагностика індивідуально-психологічних відмінностей особистості (психологічний рівень)»

Тема 8. Методологічні та теоретичні проблеми психодіагностики рис особистості

Тема 9. Діагностика особливостей Я-образу, самооцінки особистості

Тема 10. Дослідження характерологічних особливостей індивіда

Тема 11. Діагностика особливостей ціннісно-мотиваційної сфери особистості

Тема 12. Характеристика локусу контролю та рівня домагання людини

4. Змістовний модуль 4. «Соціально-психологічний рівень психодіагностики»

Тема 13. Специфіка проведення, інтерпретації та представлення психодіагностичних даних соц.-псих. рівня

Тема 14. Діагностика спрямованості особистості

Тема 15. Методика проведення соціометрії.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. **Метою** викладання навчальної дисципліни «Психодіагностика» є створення умов для засвоєння основ психодіагностики, принципів вимірювання психологічних особливостей людини, основ психометрики.

1.2. Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Психодіагностика» є

- ✓ Формування спеціальних знань та навичок з оволодіння методологічними, теоретичними і конкретно-методичними принципами побудови психодіагностичних інструментів і формулювання психодіагностичних висновків;
- ✓ Оволодіння методами і конкретними методиками психодіагностики найбільш універсальних об'єктів психодіагностичних обстежень, таких, як риси особистості, пізнавальні процеси, здібності, мотиви, свідомість і самосвідомість, міжособистісні відносини;
- ✓ Оволодіння та засвоєння нормативних вимог до методик, їх розробників і користувачів.

1.3. Згідно з вимогами освітньої програми студенти повинні:

знати:

- ✓ Глибокі основи закономірностей функціонування психіки
- ✓ Методологічні основи дослідження психіки
- ✓ Правила застосування і інтерпретації психодіагностичних вимірювальних методів
- ✓ Морально-етичні норми проведення психодіагностики і використання даних

вміти:

- ✓ Визначити мету діагностики
- ✓ Вибрати найефективніший діагностичний інструментарій
- ✓ Безпосередньо одержати дані і провести відбір особливо важливих матеріалів
- ✓ Створити психологічний портрет
- ✓ Скласти прогноз за одержаними даними.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 години / 3 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

Психодіагностика у сфері наукового пізнання людини: методологія та методи діагностики особистості

Тема 1. Загально наукові проблеми дослідження психіки

Проблема об'єктивації психічних проявів. Поява в першій чверті XIX в. перших методів психодіагностики. Розвиток методів психодіагностики в XIX і XX вв. Криза психології на рубежі XIX і XX вв. і нові вимоги, що пред'являються до якості психодіагностичних методів. Принципи феноменологічного підходу до інтерпретації психічного змісту поведінки. Сучасний стан психодіагностики.

Два визначення терміну «психодіагностика». Основні питання, які поставлені в науковій і в практичній психодіагностиці. Сфера застосування різних методів психодіагностики. Задачі психодіагностики в психолого-педагогічній практиці. Психодіагностика як спеціальна область професійної діяльності. Місце психодіагностики серед інших напрямів роботи практичного психолога. Вимоги, що пред'являються до методів психодіагностики і до діяльності практичного психолога як діагноста.

ТЕМА 2. Психодіагностика як практична діяльність Професіонально-етичні аспекти психодіагностики. Соціально-етичні вимоги, що пред'являються до психодіагностам і до психодіагностиці. Принцип наукової обгрунтованості психодіагностичних методик. Принцип ненанесення збитку. Принцип відвертості результатів психодіагностики. Принцип ефективності пропонованих практичних рекомендацій. Кваліфікаційні вимоги до людей, що використовують психологічні тести. Значення теоретичної підготовки практичного психолога-діагноста. Необхідність досконального знання методики і правил її застосування. Важливість наявності досвіду практичного

використовування методики. Психодіагностика і наявність базової психологічної освіти у діагноста. Морально-етичні норми психодіагностики. Цілі і задачі психодіагностики. Визначення об'єкта та предмета психодіагностики. Рівні психодіагностики. Психологічні явища та процеси, які складають коло психодіагностики. Сфери використання даних психодіагностики.

Правила та вимоги проведення психодіагностичних процедур

Вимоги, що пред'являються до психодіагностичних методів і ситуацій. Основні вимоги, що пред'являються до психодіагностичних методів. Валідність методики і способи її оцінки. Прийоми перевірки надійності психодіагностичних методик. Точність вимірювальних психологічних інструментів. Вимоги, що пред'являються до ситуацій психодіагностики, до інструкції і до поведінки експериментатора під час експерименту.

Види документації психодіагноста. Види та специфіка інтерпретації даних психодіагностики. Правила представлення матеріалу психологічного вимірювання.

Тема 3. Класифікація методів психодіагностики

Загальна характеристика методів психодіагностики. Що таке психодіагностика. Відмінність психодіагностичних методів від дослідницьких. Область застосування психодіагностичних методів. Види психодіагностичних методів. Особливості спостереження, опиту, аналізу результатів діяльності і експерименту як методів психодіагностики.

Методи психодіагностики, їх класифікація. Загальне уявлення про методи психодіагностики. Підстави і критерії класифікації психодіагностичних методів. Методи наукової і практичної психодіагностики. Тісний зв'язок, існуючий між визначеннями наукових понять і відповідними їм методами психодіагностики. Вимоги операціоналізації і верифікації, що пред'являються до сучасних методів психодіагностики. Можливості, достоїнства і недоліки різних груп методів психодіагностики.

Тести і тестування. Наукове визначення тесту. Види тестів, вживані в психодіагностиці, сфера їх використання. Основні вимоги, що пред'являються до психодіагностичних тестів. Необхідність адаптації тесту до нових умов. Поняття і процедура встановлення тестових норм. Правила організації і проведення тестування.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

Психофізіологічний рівень психодіагностики

Тема 1. Сфера використання та особливості діагностики індивідуально-типологічних властивостей людини

Створення психодіагностичного комплексу методик, призначеного для діагностики індивідуально-психологічних особливостей особистості психофізіологічного рівня. Особливості діагностики здібностей. Правила проведення діагностики. Діагностика обдарованості. Діагностика розумових здібностей.

Тема 2. Діагностика темпераменту особистості

Теоретичні аспекти визначення темпераменту як природжених властивостей психодинамічних особливостей психіки і методи його діагностики.

Тема 3. Методи психодіагностики пізнавальних та емоційних процесів. Методи оцінки уваги — його стійкості, розподілу, перемикання і об'єму. Методика оцінки розподілу і стійкості уваги за допомогою числових 25-значних таблиць. Методика оцінки перемикання і концентрації уваги за допомогою 49-значної двобарвної цифрової таблиці, методика «Кільця Ландольта».

Методи діагностики пам'яті. Загальні зауваження про психодіагностику мнемічних процесів. Методика визначення об'єму короткочасної зорової пам'яті. Методика оцінювання оперативної зорової пам'яті. Методика визначення об'єму короткочасної слухової пам'яті. Вивчення оперативної слухової пам'яті. Психодіагностика опосередкованої пам'яті. Характеристика

динамічних особливостей процесу запам'ятовування. Методики «Вербальна фантазія» і «Малюнок». Методи психодіагностики мислення з метою визначення динаміки функціонування.

Визначення понять «емоційні процеси», «стани», «властивості». Методи діагностики та правила формулювання психологічного прогнозу.

Правила підготовки висновку про особливості психодинаміки властивостей психіки особистості і функціонування когнітивних процесів.

Тема 4. Загально-психологічні підходи до визначення IQ та розумових здібностей. Специфіка проведення тестування

Загальнотеоретичні підходи визначення кола психічних процесів, що складають поняття інтелекту. Кроскультурні тести на інтелект. Феноменологічний підхід (інтелект як особлива форма змісту свідомості) – В. Келер, К. Дункер, Р. Гізер. Генетичний підхід (інтелект як наслідок адаптації до потреб навколишньої середовища) – І.Р. Чарльсворз, Ж. Піаже. Соціокультурний підхід (інтелект як результат процесу соціалізації) – М. Коул, Л.С. Виготський. Процесуально-дійсний підхід (інтелект як певна форма людської діяльності) – Л.А. Вінгер, О.К. Тіхомиров, С.Л. Рубінштейн. Освітній підхід (інтелект як сукупність цілеспрямованого навчання) – А. Стаатс, З.І. Калмикова, Р. Фейрштейн, Г.А. Берулова. Інформаційний підхід (інтелект як сукупність елементарних процесів перероблення інформації) – Е. Хант, Р. Шпернберг, Х. Айзенк. Функціонально-рівневий підхід (інтелект як система різнорівневих пізнавальних процесів) – Б.М. Величковський, Б.Г. Анан'єв. Регуляційний підхід (інтелект як фактор саморегуляції психічної активності) – Л. Телмен.

Модель Р. Векслера:

4. рівень загального інтелекту;
5. рівень групових факторів (вербального та невербального);
6. рівень специфічних факторів, відповідних окремим інтелектуальним здібностям.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III

Діагностика індивідуально-психологічних відмінностей особистості (психологічний рівень)

Тема 1. Методологічні та теоретичні проблеми психодіагностики рис особистості

Особливості психологічної діагностики особистості. Концептуальні підходи до визначення поняття особистості в психології. Особистісний профіль по методиці Т.Лірі, К.К. Платонова, К.Г. Юнга. Характеристика відповідних методів вивчення рис визначаючих круг поняття особистість.

Тема 2. Діагностика особливостей Я-образу, самооцінки особистості

Самосвідомість як предмет психодіагностики. Характеристика сутності та структури самосвідомості. Проблема стратегії само презентації респондентів в процесі тестування. Методи діагностики рівней самосвідомості та «Я-концепції». Визначення особливостей самооцінки.

Тема 3. Дослідження характерологічних особливостей індивіда

Психодіагностичне визначення і оцінка властивостей характеру людини по методиці 16 PF Кеттелла. Методика діагностики акцентуацій характеру К. Леонгарда і Р. Шмішека.

Методи шкалювання. «Семантичний диференціал».

Тема 4. Діагностика особливостей ціннісно-мотиваційної сфери особистості

Визначення особливостей ціннісно-мотиваційної сфери особистості. Ієрархія потреб і виявлення домінуючих мотивів. Діагностика сфери ціннісних орієнтацій. Застосування методики кількісного вимірювання мотивації досягнення успіхів і уникнення невдач в практичній діяльності.

Тема 5. Характеристика локусу контролю та рівня домагань людини

Визначення здатності рішення людиною життєвих проблем: рівня суб'єктивного контролю, знаходження виходу з важких життєвих ситуацій, відчуття гумору. Оцінка педагогічно значущих мотивів поведінки: аффіліації (мотиву встановлення і зміцнення дружніх зв'язків з навколишніми людьми) і

мотивів влади і ін..

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV

Соціально-психологічний рівень психодіагностики

Тема 1. Специфіка проведення, інтерпретації та представлення психодіагностичних даних соціально-психологічного рівня

Характеристика рис особистості які забезпечують реалізацію соціальної спрямованості і мотивації людини в міжособистісному спілкуванні. Види спрямованості особистості.

Тема 2. Діагностика спрямованості особистості

Визначення поняття соціальної адаптації та методи діагностики її рівня.

Методики призначені для оцінки комунікативних особистісних якостей і міжособистісних відносин. Діагностика лідерських здібностей.

Міжособистісне спілкування як об'єкт психодіагностики. Структура групових відносин.

Тема 3. Методика проведення соціометрії

Діагностика міжособистісного спілкування на підставі суб'єктивної емоційної переваги. Характеристика методу соціометрії. Правила та процедура проведення.

3. Рекомендована література

Базова

- 12.Бодалев А.А., Столин В.В. Общая психодиагностика. / А.А. Бодалев, В.В. Столин, СПб., 2002 – 420 с.
- 13.Введение в психодиагност. Под. ред. Гуревича К.М. – М., 1997 – 250 с.
- 14.Немов Р.С. Психология т.3 / Р.С. Немов – М., 1995 – 360 с.

- 15.Непомнящая Н.И.Психодиагностика личности: теория и практика. / Н.И. Непомнящая – М., 2001 – 230 с.
- 16.Практическая психодиагностика. Под.ред. В.Д. Райгородского – БАХРАХ., 2000 – 280 с.
- 17.Семиченко В.А. Психология личности. / В.А. Семиченко – К. «Магістр- S». 1998. – 250 с.
- 18.Семиченко В.А. Психические состояния. / В.А. Семиченко – К. «Магістр- S». 1998. – 260 с.
- 19.Семиченко В.А. Темперамент. / В.А. Семиченко – К. «Магістр- S». 2001. – 248 с.
- 20.Семиченко В.А. Психологи мотивации и направленность. / В.А. Семиченко – К. «Магістр- S». 2001. – 262 с.
- 21.Столяренко Л.Д. Основы психологии. Практикум. / Л.Д. Столяренко – Ростов н/Д., 2000. – 390 с.
- 22.Урунтаева Г.А. Диагностика психологических особенностей дошкольника./ Г.А. Урунтаева – М., 1997 – 324 с.

Допоміжна

25. Анастаси А. Психологическое тестирование. Кн. 1. / А. Анастаси – М., 1982. – 255 с.
26. Бурлачук Л.Ф. Психодиагностика личности. / Л.Ф. Бурлачук – Киев, 1989. – 260 с.
27. Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М. Словарь-справочник по психологической диагностике. / Л.Ф. Бурлачук, С.М. Морозов – Киев, 1989. – 199 с.
28. Ганзен В.А., Балин В.Д. Теория и методология психологического исследования./ В.А. Ганзен, В.Д. Балин – СПб РИО,1991. – С. 75
29. Гарбер Е.И., Казча В.В. Методика профессиографии./ Е.И. Гарбер, В.В. Казча – Саратов: Изд-во Саратовского ун-та, 1992. – 196 с.

30. Кроз М.В. Аннотированный указатель методов социально-психологической диагностики: учебное пособие. / М.В. Кроз – М.: Изд-во МГУ, 1991. – 213 с.
31. Кто есть "Я". Тесты. / Сост. А.О.Бурдин. – Пермь: МП "Книга", РЦПО Голос, 1992. – 57 с.
32. Левитан К.М. Знаете ли Вы себя ? Сборник психологических тестов и рекомендаций./ К.М. Левитан – Екатеринбург: Профтех, 1991. – 112 с.
33. Лучшие психологические тесты для профотбора и профориентации: описание и руководство к использованию / Отв.ред. А.Ф. Кудряшев. – Петрозаводск: Петроком, 2002. – 318 с.
34. Методики изучения интеллекта. 4.1 / И.Н. Агафонова и др. – СПб, 1999. – 221 с.
35. Можете ли Вы стать бизнесменом? Научно-популярные тесты. Авторы-составители В.П. Фоминых, Е.В. Гунина, О.И. Волошин. – М.:Изд-во Чувашского университета, 1996. – 131 с.
36. Познай себя и других: популярные тесты. / Сост. И.Г. Леонтьев. – М.: ИВЦ Маркетинг, 1998. – 132 с.
37. Потапенко Т.М. Как стать миллионером. Психологические тесты. / Т.М. Потапенко – Киев: Будивельник, 1991. – 94 с.
38. Практикум по психодиагностике. Прикладная психодиагностика / И.Ю.Беляева и др. – М., Изд-во МГУ, 1992. – 116 с.
39. Практикум по экспериментальной и прикладной психологии / Под ред. А.А. Крылова. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1990. – 272 с.
40. Предчувствие портрета. Сборник тестов / Сост. Е. Владимирова. – Екатеринбург: Ладъ, 1992. – 158 с.
41. Проблема цвета в психологии / Отв. ред. А.А. Митькин, Н.Н. Корж. – М.: Наука, 2003. – 204 с.
42. Психологический статус личности в различных социальных условиях: диагностика и коррекция / Межвузовский сборник // Под ред. В.С. Мухиной. – М.: Прометей, 1992. – 198 с.

43. Развитие и диагностика способностей / Л.Г. Алексеева и др. // Отв.ред. В.Н. Дружинин, В.Д. Шадриков. – М.: Наука,1992. – 179 с.
44. Рейнвальд Н.И. Личность и характер: учебное пособие. / Н.И. Рейнвальд – М.: Изд-во РУДН, 2002. – 88 с.
45. Симоненко Ю.А. Искусство разбираться в себе и других. Психологические тесты. / Ю.А. Симоненко – Л.: Культурно-досуговый центр "Просветитель", ЛГИК, 1990. – 124 с.
46. Способности и склонности: комплексные исследования / Под ред. Э.А. Голубевой. – М.: Педагогика, 1989. – 199 с.
47. Суслов В.И., Чумакова Н.П. Психодиагностика. Учебное пособие. / В.И. Суслов, Н.П. Чумакова – СПб РИО, 2002, – 259 с.
48. Черепанова Н.С., Дорожкин Ю.П. Графологическая диагностика. / Н.С. Черепанова, Ю.П. Дорожкин – М.: НМПИО "МАГ", 1992. – 332 с

13. Інформаційні ресурси

1. <http://psylist.net>
 2. <http://azps.ru>
 3. <http://vsetesti.ru>
 4. <http://testoteka.ukr.net/alltests>
 5. <http://www.banktestov.ru>
4. Форма підсумкового контролю успішності навчання -екзамен
 5. Засоби діагностики успішності навчання

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДО КУРСУ "ПСИХОДІАГНОСТИКА"

1. Предмет та завдання психодіагностики як галузі наукового дослідження психіки.
2. Номотетичний та ідеографічний підходи до розглядання психодіагностики як самостійної науки.
3. Професійно етичні принципи в психодіагностиці.

4. Загальна характеристика тестів на інтелект.
5. Охарактеризуйте поняття надійності тестових методик.
6. Вклад в психодіагностичну науку видатних вчених психології.
7. Розкрийте поняття валідності та наведіть види.
8. Історія розвитку психодіагностики, як самостійної науки.
9. Наведіть критерії об'єктивності психодіагностичних методів.
10. Форми та засоби представлення психодіагностичних даних.
11. Нормативні вимоги до психодіагностичних методик.
12. Класифікація психодіагностичних методик за А.А. Бодальовим та В.В. Століним.
13. Розкрийте сутність поняття психодіагностики та основні сфери використання в соціальній практиці.
14. Психодіагностика рис особистості. Загальна характеристика ґрунтових тестів та сфера використання.
15. Класифікація методів психодіагностики за Й. Шванцаре.
16. Вимоги до психодіагностичних методик.
17. Наведіть приклади норм в психодіагностичній науці.
18. Психодіагностика розумових здібностей.
19. Етапи стандартизації в психодіагностичній науці.
20. Метод «розщиплення» та ретестовий метод.
21. Перерахуйте основні методи оцінки надійності.
22. Основні критерії надійності.
23. Проблема використання психодіагностичних методик іншими спеціалістами.
24. Розкрийте поняття «тест» за поглядами різних авторів.

25. Класифікація психодіагностичних методик за В.К. Гайде та В.П. Захаровим.
26. Діагностика характерологічних особливостей індивіда.
27. Теоретичні основи психодіагностики розумових здібностей.
28. Наведіть приклади методів виміру в ідеографічному підході.
29. Розкрийте поняття стандартизації.
30. Використання методів психодіагностики у загальноосвітніх школах.
31. Валідність, об'єктивність, надійність – як основні вимоги до тестів.
32. Діагностика темпераменту особистості.
33. Розкрийте сутність поняття психодіагностичних методик та наведіть їх приклади.
34. Сучасні тенденції розвитку психодіагностики.
35. Психодіагностика як наука та практична діяльність.
36. Сутність проєктивних методів в психодіагностиці.
37. Наведіть приклади проєктивних методів та їх спрямованість.
38. Особливості розуміння питань методик людиною в процесі психодіагностики.
39. Нормативні вимоги щодо методичних матеріалів з психодіагностики.
40. Поняття спеціальних здібностей та їх діагностики.
41. Охарактеризуйте коло психологічних якостей які діагностуються на психологічному рівні.
42. У чому полягають переваги психодіагностичних методик як способу збору інформації.
43. Наведіть приклад сфер використання даних психодіагностики.
44. Перерахуйте переваги і недоліки індивідуального і групового тестування.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

Психодіагностика у сфері наукового пізнання людини: методологія та методи діагностики особистості

Тема 1. Загально наукові проблеми дослідження психіки

Проблема об'єктивації психічних проявів. Поява в першій чверті XIX в. перших методів психодіагностики. Розвиток методів психодіагностики в XIX і XX вв. Криза психології на рубежі XIX і XX вв. і нові вимоги, що пред'являються до якості психодіагностичних методів. Принципи феноменологічного підходу до інтерпретації психічного змісту поведінки. Сучасний стан психодіагностики.

Два визначення терміну «психодіагностика». Основні питання, які поставлені в науковій і в практичній психодіагностиці. Сфера застосування різних методів психодіагностики. Задачі психодіагностики в психолого-педагогічній практиці. Психодіагностика як спеціальна область професійної діяльності. Місце психодіагностики серед інших напрямів роботи практичного психолога. Вимоги, що пред'являються до методів психодіагностики і до діяльності практичного психолога як діагноста.

Психодіагностика як особлива наукова дисципліна пройшла значний шлях розвитку та становлення. Психологічна діагностика виділилася з психології і почала складатися на рубежі XX ст. під впливом вимог практики. Психодіагностика зросла з експериментальної психології, а її виникнення у 1850-1870-х рр. пов'язаний із збільшеним впливом природознавства на область психічних явищ, з процесом «фізіологізації» психології. Початком виникнення експериментальної психології умовно вважається 1878 р., так як саме в цьому році Вільгельм Вундт (1832-1920) заснував у Німеччині першу лабораторію експериментальної психології. Автором, який створив перший, психологічний експериментальний метод, був Герман Еббінгауз (1850-1909), який вивчав закони пам'яті. Американський психолог Джеймс Кеттелла

(1860-1944) досліджував обсяг уваги і навички читання. Диференціальна психологія стала ще одним джерелом розвитку психодіагностики.

Однією з основних причин, що зумовили зародження психодіагностики, потрібно вважати висунуту лікарською практикою потреба в діагностиці та лікуванні розумово відсталих і душевнохворих людей. Одна з ранніх публікацій, присвячених питанням розумової відсталості, належить французькому лікарю Ж. Д. Е. Эскиролю, який прагнув диференціювати різні ступені розумової відсталості.

Засновником наукового вивчення індивідуальних відмінностей був англієць Френсіс Гальтон, який створив інструмент для їх вимірювання — тест. Одна з основних цілей Ф. Гальтона — вимір людських здібностей. Основна проблема, що цікавить цього вченого, — це успадкування здібностей. Особливо слід відзначити, що Ф. Гальтон виявився новатором і в області статистичних процедур в психології, без яких неможливий аналіз даних за індивідуальним відмінностям. Криза в психологічній науці. Тестологія.

ТЕМА 2. Психодіагностика як практична діяльність **Професійно-етичні аспекти психодіагностики.** Соціально-етичні вимоги, що пред'являються до психодіагностам і до психодіагностиці. Принцип наукової обґрунтованості психодіагностичних методик. Принцип ненанесення збитку. Принцип відвертості результатів психодіагностики. Принцип ефективності пропонуваніх практичних рекомендацій. Кваліфікаційні вимоги до людей, що використовують психологічні тести. Значення теоретичної підготовки практичного психолога-діагноста. Необхідність досконального знання методики і правил її застосування. Важливість наявності досвіду практичного використання методики. Психодіагностика і наявність базової психологічної освіти у діагноста. Морально-етичні норми психодіагностики. Цілі і задачі психодіагностики. Визначення об'єкта та предмета

психодіагностики. Рівні психодіагностики. Психологічні явища та процеси, які складають коло психодіагностики. Сфери використання даних психодіагностики.

Правила та вимоги проведення психодіагностичних процедур

Вимоги, що пред'являються до психодіагностичних методів і ситуацій.

Основні вимоги, що пред'являються до психодіагностичних методів.

Валідність методики і способи її оцінки. Прийоми перевірки надійності

психодіагностичних методик. Точність вимірювальних психологічних

інструментів. Вимоги, що пред'являються до ситуацій психодіагностики, до

інструкції і до поведінки експериментатора під час експерименту.

Види документації психодіагноста. Види та специфіка інтерпретації даних

психодіагностики. Правила представлення матеріалу психологічного

вимірювання.

Тема 3. Класифікація методів психодіагностики

Загальна характеристика методів психодіагностики. Що таке

психодіагностика. Відмінність психодіагностичних методів від

дослідницьких. Область застосування психодіагностичних методів. Види

психодіагностичних методів. Особливості спостереження, опиту, аналізу

результатів діяльності і експерименту як методів психодіагностики.

Методи психодіагностики, їх класифікація. Загальне уявлення про методи

психодіагностики. Підстави і критерії класифікації психодіагностичних

методів. Методи наукової і практичної психодіагностики. Тісний зв'язок,

існуючий між визначеннями наукових понять і відповідними їм методами

психодіагностики. Вимоги операціоналізації і верифікації, що

пред'являються до сучасних методів психодіагностики. Можливості,

достойнства і недоліки різних груп методів психодіагностики.

Психодіагностичні методики — це специфічні психологічні засоби,

призначені для вимірювання та оцінки індивідуально-психологічних

особливостей людей.

Психодіагностичні методи і методики застосовуються в різних сферах практичної діяльності людини. Перерахуємо деякі з них.

1. Однією з основних є сфера освіти та виховання.
 2. Психодіагностика активно використовується в галузі медицини, зокрема в психіатричних і неврологічних клініках.
 3. Ще одна область практичного застосування психодіагностики — психологічне консультування, метою якого є надання допомоги у вирішенні тих чи інших психологічних проблем.
 4. Психодіагностика широко використовується для вирішення питань, що належать до сфери трудової діяльності.
 5. Практичне застосування психодіагностики отримало широке поширення в проведенні судово-психологічних експертиз.
 6. Крім перерахованих сфер практичної діяльності людей, які традиційно потребують використання психодіагностики, її методи все частіше знаходять застосування в армії, міліції, спорті, в комерційних структурах, для підвищення ефективності управлінської та групової діяльності людей і т. д.
- Психодіагностичні методи об'єднують в групи по різних підставах. Ось деякі найбільш поширені класифікації методів психодіагностики.

1. Класифікації методів за Й.Шванцаре.
2. Класифікації психодіагностичних методів по В. К. Гайде, В. П. Захарову.
3. Класифікації психодіагностичних методів по А. А. Бодалеву, В. о. Столину.

Тести і тестування. Наукове визначення тесту. Види тестів, вживані в психодіагностиці, сфера їх використання. Основні вимоги, що пред'являються до психодіагностичних тестів. Необхідність адаптації тесту до нових умов. Поняття і процедура встановлення тестових норм. Правила організації і проведення тестування.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

Психофізіологічний рівень психодіагностики

Тема 1. Сфера використання та особливості діагностики індивідуально-типологічних властивостей людини

Створення психодіагностичного комплексу методик, призначеного для діагностики індивідуально-психологічних особливостей особистості психофізіологічного рівня. Особливості діагностики здібностей. Правила проведення діагностики. Діагностика обдарованості. Діагностика розумових здібностей.

Особистісні опитувальники зовні являють собою різної величини переліки питань або тверджень, на які обстежуваний повинен відповідати згідно із запропонованою йому інструкцією. Кількість питань (тверджень) значно варіює. У деяких анкетах до 20 завдань, в інших — кілька сотень (наприклад, ММРІ складається з 550 тверджень). Безліч особистісних опитувальників, розроблених до теперішнього часу, за діагностичної спрямованості можна підрозділити на:

- опитувальники рис особистості (наприклад, опитувальники Р. Кеттелла);
- типологічні опитувальники (наприклад, опитувальники Р. Айзенка);
 - опитувальники мотивів (наприклад, опитувальник А. Едвардса);
 - опитувальники інтересів (наприклад, опитувальники Р. Кюдера);
 - опитувальники цінностей (наприклад/опитувальник Д. Супера);
- опитувальники установок (наприклад, шкала Л. Терстоуна) У відповідності з принципом, покладеним в основу конструювання, слід розрізняти:
 - опитувальники факторні, для конструювання яких використовується факторний аналіз (наприклад, опитувальники Р. Кеттелла);
 - опитувальники емпіричні, які створюються на основі критеріально-ключового принципу (наприклад, ММРІ).

Тема 2. Діагностика темпераменту особистості

Теоретичні аспекти визначення темпераменту як природжених властивостей психодинамічних особливостей психіки і методи його

діагностики. Змішення гуморальних компонентів. Систематизація характеристики типів темпераменту. Будова тіла. Тип вищої нервової діяльності. Стійкі психічні властивості і поведінка. Функціональні властивості темпераменту.

Гіппократ = змішення гуморальних компонентів. *Гіппократ* (460 – 370 до н.е.) – старогрецький лікар і мислитель, з ім'ям якого зв'язують вчення про темперамент. *Змішення гуморальних компонентів* – змішення «соків» організму (кров, слиз, жовч, чорна жовч) визначає емоційні прояви поведінки, на підставі яких люди відрізняються один від одного.

I. Кант = систематизація характеристики типів темпераменту. *Іммануїл Кант* (1724 – 1804) – німецький філософ, «Антропологія», 1798: систематизація характеристик типів темпераменту на основі об'єднання рис темпераменту і характеру. *Систематизація характеристики типів темпераменту* – 1) сангвінічний (швидка зміна емоцій, їх мала глибина і сила); 2) холеричний (гарячість, запальність, поривчастість вчинків); 3) меланхолійний (глибина, тривалість переживань); 4) флегматичний (повільність, спокій, слабка вираженість почуттів).

Е. Кречмер = будова тіла. *Ернст Кречмер* (1888 – 1964) – німецький психолог і психіатр («Будова тіла і характер», 1921): тип тілесної організації визначає психічну конституцію людини і схильність до прояву певних патологічних симптомів (пікнічний тип – маніакально-депресивний психоз, астенічний, атлетичний тип – симптоми шизофренії).

Будова тіла – тип тілесної організації визначає психічну конституцію людини, з типом якої співвідноситься відповідний тип темпераменту:

шизотимик (має астенічну статуру, замкнутий, схильний до коливань настрою, упертий, не схильний до зміни установок і поглядів, насилу пристосовується до оточення),

іксотимик (атлетична статура, спокійна, нечутлива людина, стримані жести і міміка, невисока гнучкість мислення, дріб'язковість),

циклотимик (емоції коливаються між радістю і печаллю, легко контактує з

людьми, реалістичний в поглядах).

І.П. Павлов = тип вищої нервової діяльності. *Іван Петрович Павлов* (1849-1936) – російський фізіолог, автор вчення про вищу нервову діяльність, про вплив центральної нервової системи на динамічні особливості поведінки. *Тип вищої нервової діяльності* – визначається трьома основними властивостями нервової системи – силою, врівноваженістю, рухливістю збудливого і гальмівного процесів.

Б.М. Теплов = стійкі психічні властивості і поведінка. *Борис Михайлович Теплов* (1896 – 1965) – радянський психолог; «Проблеми індивідуальних відмінностей», 1961. На основі концепції І.П.Павлова про типи вищої нервової діяльності створив дослідницьку програму по вивченню фізіологічних основ індивідуально-психологічних відмінностей.

Стійкі психічні властивості – характеризують динаміку психічної діяльності: 1) емоційна збудливість (реакція на дуже слабкі подразники); 2) збудливість уваги (здатність помічати гранична мала зміна в інтенсивності подразника); 3) сила емоцій (інтенсивність емоційних проявів); 4) тривожність (емоційна збудливість в загрозовій ситуації); 5) реактивність (збільшення інтенсивності пристосовних реакцій); 6) цільова активність (пристосування шляхом перетворення ситуації); 7) пластичність – ригідність (пристосування до умов, що змінюються); 8) резистентність (здатність опору обставинам); 9) суб'єктивізація (посилення впливу на діяльність суб'єктивних образів і понять).

В.М. Русалов = функціональні властивості темпераменту. *В.М. Русалов* – радянський психофізіолог («Біологічні основи індивідуально-психологічних відмінностей», 1979): властивості нервової системи як основа темпераменту визначаються характеристиками функціональних систем, що забезпечують діяльність всієї нервової системи. *Функціональні властивості темпераменту* – ступінь напруженості взаємодії організму з середовищем, легкість переключення з однієї програми поведінки на іншу, швидкість виконання поточної програми, чутливість до неспівпадань результату з його

образом.

Тема 3. Методи психодіагностики пізнавальних та емоційних процесів. Методи оцінки уваги — його стійкості, розподілу, перемикання і об'єму. Методика оцінки розподілу і стійкості уваги за допомогою числових 25-значних таблиць. Методика оцінки перемикання і концентрації уваги за допомогою 49-значної двобарвної цифрової таблиці, методика «Кільця Ландольта».

Методи діагностики пам'яті. Загальні зауваження про психодіагностику мнемічних процесів. Методика визначення об'єму короткочасної зорової пам'яті. Методика оцінювання оперативної зорової пам'яті. Методика визначення об'єму короткочасної слухової пам'яті. Вивчення оперативної слухової пам'яті. Психодіагностика опосередкованої пам'яті. Характеристика динамічних особливостей процесу запам'ятовування. Методики «Вербальна фантазія» і «Малюнок». Методи психодіагностики мислення з метою визначення динаміки функціонування.

Визначення понять «емоційні процеси», «стани», «властивості». Методи діагностики та правила формулювання психологічного прогнозу.

Правила підготовки висновку про особливості психодинаміки властивостей психіки особистості і функціонування когнітивних процесів.

Тема 4. Загально-психологічні підходи до визначення IQ та розумових здібностей. Специфіка проведення тестування

Загальнотеоретичні підходи визначення кола психічних процесів, що складають поняття інтелекту. Кроскультурні тести на інтелект. Феноменологічний підхід інтелект як особлива форма змісту свідомості) – В. Келер, К. Дункер, Р. Гізер. Генетичний підхід (інтелект як наслідок адаптації до потреб навколишньої середовища) – І.Р. Чарльсворз, Ж. Піаже. Соціокультурний підхід (інтелект як результат процесу соціалізації) – М. Коул, Л.С. Виготський. Процесуально-дійсний підхід (інтелект як певна

форма людської діяльності) – Л.А. Вінгер, О.К. Тіхомиров, С.Л. Рубінштейн. Освітній підхід (інтелект як сукупність цілеспрямованого навчання) – А. Стаатс, З.І. Калмикова, Р. Фейрштейн, Г.А. Берулова. Інформаційний підхід (інтелект як сукупність елементарних процесів перероблення інформації) – Е. Хант, Р. Шпернберг, Х. Айзенк. Функціонально-рівневий підхід (інтелект як система різнорівневих пізнавальних процесів) – Б.М. Величковський, Б.Г. Анан'єв. Регуляційний підхід (інтелект як фактор саморегуляції психічної активності) – Л. Телмен.

Модель Р. Векслера:

23.рівень загального інтелекту;

24.рівень групових факторів (вербального та невербального);

25.рівень специфічних факторів, відповідних окремим інтелектуальним здібностям.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III

Діагностика індивідуально-психологічних відмінностей особистості (психологічний рівень)

Тема 1. Методологічні та теоретичні проблеми психодіагностики рис особистості

Особливості психологічної діагностики особистості. Концептуальні підходи до визначення поняття особистості в психології. Особистісний профіль по методиці Т.Лірі, К.К. Платонова, К.Г. Юнга. Характеристика відповідних методів вивчення рис визначаючих круг поняття особистість.

Тема 2. Діагностика особливостей Я-образу, самооцінки особистості

Самосвідомість як предмет психодіагностики. Характеристика сутності та структури самосвідомості. Проблема стратегії само презентації респондентів в процесі тестування. Методи діагностики рівней самосвідомості та «Я-концепції». Визначення особливостей самооцінки.

Тема 3. Дослідження характерологічних особливостей індивіда

Психодіагностичне визначення і оцінка властивостей характеру людини по методиці 16 PF Кеттелла. Методика діагностики акцентуацій характеру К. Леонгарда і Р. Шмішека. Методи шкалювання. «Семантичний диференціал».

Моральний склад. Незмінна структура основних рис. Екстравертивний, інтровертивний типи характеру. Почуття, воля. Диспозиції особистості. Основні спонуки. Схильності, ставлення. Захисне утворення. «Втеча від свободи». Акцентуація як надмірне вираження рис характеру. Акцентуація як надмірне посилення рис характеру.

Теофраст = моральний склад. *Теофраст* (370 – 288 до н.е.) – старогрецький філософ і учений, друг, співробітник і наступник Аристотеля; етичний трактат «Моральні характери» з описом 30 характерологічних типів, що відхиляються від норм поведінки. *Моральний склад* – втілення в людині моральних вимог.

Е. Кречмер = незмінна структура основних рис. *Ернст Кречмер* (1888 – 1964) – німецький психолог і психіатр («Будова тіла і характер», 1921): тип тілесної організації визначає психічну конституцію людини і схильність до прояву певних патологічних симптомів (пикнічний тип – маніакально-депресивний психоз, астеничний, атлетичний тип – симптоми шизофренії)[147] . *Незмінна структура основних рис* – підкреслення ідеї прямого причинно-наслідкового зв'язку фізичного і психічного, незалежного від умов життєдіяльності.

К.Г. Юнг = екстравертивний, інтровертивний типи характеру. *Карл Густав Юнг* (1875 – 1961) – швейцарський психолог і психіатр, засновник аналітичної психології (глибинна психологія); розробив типологію характерів («Психологічні типи», 1921). *Екстравертивний, інтровертивний типи характеру* – визначаються домінуючою психічною функцією (мислення, відчуття, інтуїція, почуття) і переважаючою спрямованістю на зовнішній (екстравертивний тип) або внутрішній світ (інтровертивний тип).

К. Леонгард = Акцентуація як надмірне вираження рис характеру. *Карл Леонгард* (1904 – 1988) – німецький психіатр, невролог, психолог;

(«Акцентуовані особистості», 1976): акцентуація характеру як крайні варіанти норми, що граничать з психопатіями.

Акцентуація характеру – 1) гіпертимний тип (надзвичайна контактність, балакучість); 2) дістимний тип (низька контактність, небагатослівність); 3) циклоїдний тип (періодичні зміни настрою, манери спілкування); 4) збудливий тип (низька контактність, дратівливість, запальність, поганий контроль поведінки); 5) застрягаючий тип (занудливість, конфліктність, образливість, мстивість); 6) педантичний тип (акуратність, надійність, формалізм, занудливість); 7) тривожний тип (низька контактність, боязкість, невпевненість в собі); 8) емотивний тип (надмірна чутливість, жалісливість); 9) демонстративний тип (артистичність, хвастощі, егоїзм); 10) екзальтований тип (висока контактність, балакучість, влюбливість); 11) екстравертований тип (висока контактність, балакучість, схильність до впливу, пристрасть до розваг); 12) інтровертований тип (низька контактність, замкнутість, упертість, ригідність мислення).

А.Є. Личко = акцентуація як надмірне посилення рис характеру підлітка. Акцентуація характеру – 1) гіпертимний тип (товариськість, самовпевненість, схильність до пустощів); 2) циклоїдний тип (періодична зміна настрою, підвищена дратівливість); 3) лабільний тип (крайня мінливість настрою з незначного приводу, залежність поведінки від настрою); 4) астеноневротичний тип (стомлюваність, дратівливість, примхливість); 5) сензитивний тип (підвищена чутливість, комплекс неповноцінності); 6) психастенічний тип (ранній інтелектуальний розвиток, схильність до роздумів, слабкість в практичних справах); 7) шизоїдний тип (замкнутість, байдужість до тих, що оточують, не завжди зрозумілі таким, що оточує); 8) епілептоїдний тип (жорстокість, владність, себелюбство); 9) істероїдний тип (егоцентризм, жадання уваги до себе); 10) нестійкий тип (слабовілля, тяга до розваг, неробства); 11) конформний тип (бездумне підпорядкування будь-яким авторитетам, схильність до моралізаторства, пристосовництва).

Тема 4. Діагностика особливостей ціннісно-мотиваційної сфери особистості

Визначення особливостей ціннісно-мотиваційної сфери особистості. Ієрархія потреб і виявлення домінуючих мотивів. Діагностика сфери ціннісних орієнтацій. Застосування методики кількісного вимірювання мотивації досягнення успіхів і уникнення невдач в практичній діяльності.

Тема 5. Характеристика локусу контролю та рівня домагань людини

Визначення здатності рішення людиною життєвих проблем: рівня суб'єктивного контролю, знаходження виходу з важких життєвих ситуацій, відчуття гумору. Оцінка педагогічно значущих мотивів поведінки: аффіліації (мотиву встановлення і зміцнення дружніх зв'язків з навколишніми людьми) і мотивів влади і ін..

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV

Соціально-психологічний рівень психодіагностики

Тема 1. Специфіка проведення, інтерпретації та представлення психодіагностичних даних соціально-психологічного рівня

Характеристика рис особистості які забезпечують реалізацію соціальної спрямованості і мотивації людини в міжособистісному спілкуванні. Види спрямованості особистості.

Тема 2. Діагностика спрямованості особистості

Визначення поняття соціальної адаптації та методи діагностики її рівня.

Методики призначені для оцінки комунікативних особистісних якостей і міжособистісних відносин. Діагностика лідерських здібностей.

Міжособистісне спілкування як об'єкт психодіагностики. Структура групових відносин. Групова динаміка.

Тема 3. Методика проведення соціометрії

Діагностика міжособистісного спілкування на підставі суб'єктивної емоційної переваги. Характеристика методу соціометрії. Правила та процедура проведення. Дж.Морено. Методи психодіагностики спрямованості

особистості. Застосування методики кількісного вимірювання мотивації досягнення успіхів і уникнення невдач в практичній діяльності. Історія виникнення та використання соціометрії як психодіагностичного методу. Види соціометрії. Проведення соціометричного дослідження.

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства освіти і науки,
молоді та спорту України
29 березня 2012 року № 384
Форма № Н - 3.04

Маріупольський державний університет
Кафедра практичної психології

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до семінарських занять з навчальної дисципліни
«Психодіагностика»
для студентів денної та заочної форми навчання
053 Психологія (Практична психологія)

Факультет філології та масових комунікацій

Маріуполь, 2016

Методичні рекомендації до семінарських занять з навчальної дисципліни «**Психодіагностика**» для студентів 2 курсу 053 Психологія (Практична психологія)

Розробник: асистент кафедри практичної психології Павленко О.В.

Методичні рекомендації затверджені на засіданні кафедри практичної психології

Протокол від “ ____ ” _____ 20__ року № ____

Завідувач кафедри практичної психології _____ (Варава Л.А.)

“ ____ ” _____ 20__ року

ПЕРЕДМОВА

В методичних рекомендаціях представлені основні теоретичні положення, комплексу навчально-методичного забезпечення до кожної теми курсу, методичні рекомендації по підготовці і виконанню семінарських занять. Викладено основні поняття курсу, завдання для самоконтролю, список обов'язкової та рекомендованої літератури для вивчення дисципліни.

Основою для розробки представлених методичних рекомендацій стала робоча програма навчальної дисципліни «Психодіагностика» для студентів 2 курсу за напрямом підготовки 0301 Соціально-політичні науки, спеціальністю «Практична психологія», розроблена на викладачами кафедри що відображає сучасні досягнення світового і вітчизняного знання у галузі науково-дослідницької та практичної психодіагностики.

Курс "Психодіагностика" спрямований на виклад тієї частини сучасної психологічної науки та водночас практики, яка пов'язана із розробкою та використанням різноманітних методів розпізнання індивідуальних психологічних особливостей людини.

Семінарські заняття з цієї дисципліни передбачають використання активних методів навчання у вищій школі. Це наближає студента до умов його професійної діяльності: підбір психодіагностичного інструментарію, проведення психодіагностики, інтерпретація отриманих результатів та представлення цих результатів респондентам.

ЗМІСТ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМА 1. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ПСИХОДІАГНОСТИКИ ЯК НАУКИ

1. Поява в першій чверті XIX ст. перших методів психодіагностики.
2. Розвиток методів психодіагностики в XIX і XX ст.
3. Криза психології на рубежі століть і нові вимоги, пропоновані до якості психодіагностичних методів.
4. Сучасний стан психодіагностики.
5. Розвиток психологічного тестування.
6. Поняття психометрії. Вимірювання індивідуальних відмінностей.
7. Розумові тести Дж. Кеттелла.
8. Внесок А. Біне в вимір інтелекту.
9. Тестування в галузі освіти.

Завдання та проблемні ситуації.

Зробить аналіз становлення та розвитку психодіагностики та психодіагностичних методів.

Складіть список психодіагностичних методик у хронологічному порядку їх виникнення.

ТЕМА 2. ЗАГАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ IQ ТА РОЗУМОВИХ ЗДІБНОСТЕЙ. СПЕЦИФІКА ПРОВЕДЕННЯ ТЕСТУВАННЯ

1. Загальнотеоретичні підходи визначення кола психічних процесів, що складають поняття інтелекту
2. Кроскультурні тести на інтелект
3. Феноменологічний підхід інтелект як особлива форма змісту свідомості) – В. Келер, К. Дункер, Р. Гізер.

4. Генетичний підхід (інтелект як наслідок адаптації до потреб навколишньої середовища) – І.Р. Чарльсворз, Ж. Піаже.
5. Соціокультурний підхід (інтелект як результат процесу соціалізації) – М. Коул, Л.С. Виготський.
6. Процесуально-дійсний підхід (інтелект як певна форма людської діяльності) – Л.А. Вінгер, О.К. Тіхомиров, С.Л. Рубінштейн.
7. Модель Р. Векслера:
8. Особливості діагностики здібностей. Правила проведення діагностики. Діагностика обдарованості. Діагностика розумових здібностей.

Завдання та проблемні ситуації

Підготуйте та проведіть діагностику інтелекту за допомогою кроскультурних тестів.

Підготуйте та проведіть діагностику інтелекту за допомогою генетичного підходу в психології.

Підготуйте та проведіть діагностику інтелекту за допомогою процесуально-діяльнісного підходу.

Підберіть та проведіть діагностику здібностей та обдарованості.

ТЕМА 3. СФЕРА ВИКОРИСТАННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ДІАГНОСТИКИ ІНДИВІДУАЛЬНО-ТИПОЛОГІЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ЛЮДИНИ

1. Теоретичні аспекти визначення темпераменту як природжених властивостей психодинамічних особливостей психіки і методики його діагностики.
2. Методи оцінки уваги — його стійкості, розподілу, перемикання і об'єму.
3. Методика оцінки розподілу і стійкості уваги за допомогою числових 25-значних таблиць.

4. Методика оцінки перемикання і концентрації уваги за допомогою 49-значної двобарвної цифрової таблиці, методика «Кільця Ландольта».

Завдання та проблемні ситуації

Підберіть та проведіть психодіагностичні методики до пунктів 1, 2, 3,4 та інтерпретуйте отримані результати.

ТЕМА 4. Сфера використання та особливості діагностики індивідуально-типологічних властивостей людини

1. Методики діагностики пам'яті.
2. Загальні зауваження про психодіагностику мнемічних процесів.
3. Методика визначення об'єму короткочасної зорової пам'яті.
4. Методика оцінювання оперативної зорової пам'яті
5. Методика визначення об'єму короткочасної слухової пам'яті.
6. Вивчення оперативної слухової пам'яті.
7. Психодіагностика опосередкованої пам'яті.
8. Характеристика динамічних особливостей процесу запам'ятовування.
9. Методики психодіагностики **мислення** з метою визначення динаміки функціонування.

Завдання та проблемні ситуації

Підберіть та проведіть психодіагностичні методики до пунктів 1, 3,4,5,9 та інтерпретуйте отримані результати.

ТЕМА 5. СФЕРА ВИКОРИСТАННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ДІАГНОСТИКИ ІНДИВІДУАЛЬНО-ТИПОЛОГІЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ЛЮДИНИ

1. Методики діагностики сприйняття.
2. Методики діагностики уяви.
3. Методики діагностики мови.

Завдання та проблемні ситуації

Підберіть та проведіть психодіагностичні методики до пунктів 1, 2, 3 та інтерпретуйте отримані результати.

ТЕМА 6. СФЕРА ВИКОРИСТАННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ДІАГНОСТИКИ ІНДИВІДУАЛЬНО-ТИПОЛОГІЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ЛЮДИНИ Ч.5

1. Визначення понять «емоційні процеси», «стани», «властивості».
2. Методи діагностики та правила формулювання психологічного прогнозу.
3. Методики діагностики емоційних станів.
4. Визначення поняття проєктивних методів.
5. Наведіть приклади проєктивних методів

Завдання та проблемні ситуації

Підберіть та проведіть психодіагностичні методики до пункту 3 та інтерпретуйте отримані результати.

Підберіть проєктивні методики різноманітних типів.

Проведіть проєктивну методику «Моя сім'я» із респондентами різних

вікових категорій та інтерпретуйте їх результати. (дорослі та діти до 8 років). Проаналізуйте різницю у проведенні та інтерпретації данної методики із представниками різних вікових груп.

ТЕМА 7. ДІАГНОСТИКА ОСОБЛИВОСТЕЙ Я-ОБРАЗУ, САМООЦІНКИ ОСОБИСТОСТІ. ДОСЛІДЖЕННЯ ХАРАКТЕРОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ІНДИВІДА.

1. Психодіагностичне визначення і оцінка властивостей характеру людини по методиці 16 PF Кеттелла.
2. Методика діагностики акцентуацій характеру К. Леонгарда і Р. Шмішека.
3. Методи шкалювання.
4. «Семантичний диференціал»
5. Методи діагностики рівней самосвідомості та «Я-концепції».
6. Методики Визначення самооцінки.

Завдання та проблемні ситуації

Підберіть та проведіть психодіагностичні методики до пунктів 1, 2, 5, 6 та інтерпретуйте отримані результати.

ТЕМА 8. ДІАГНОСТИКА СПРЯМОВАНOSTІ ОСОБИСТОСТІ. МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ СОЦІОМЕТРІЇ.

1. Методи психодіагностики спрямованості особистості.
2. Застосування методики кількісного вимірювання мотивації досягнення успіхів і уникнення невдач в практичній діяльності.
3. Історія виникнення та використання соціометрії як психодіагностичного методу.
4. Види соціометрії. Проведення соціометричного дослідження.

Завдання та проблемні ситуації

Підберіть та проведіть психодіагностичні методики до пунктів 1, 2, 4 та інтерпретуйте отримані результати.

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства освіти і науки,
молоді та спорту України
29 березня 2012 року № 384
Форма № Н - 3.04

Маріупольський державний університет
Кафедра практичної психології

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до СРС з навчальної дисципліни
«Психодіагностика»

для студентів денної та заочної форми навчання
053 Психологія (Практична психологія)

Факультет філології та масових комунікацій

Маріуполь, 2016

Методичні рекомендації до СРС з навчальної дисципліни
«Психодіагностика» для студентів 2 курсу 053 Психологія (Практична
психологія)

Розробник: асистент кафедри практичної психології Павленко О.В.

Методичні рекомендації затверджені на засіданні кафедри практичної
психології

Протокол від “ ____ ” _____ 20__ року № ____

Завідувач кафедри практичної психології _____ (Варава Л.А.)

“ ____ ” _____ 20__ року

© МДУ, 2016 рік

© МДУ, 2016 рік

ПЕРЕДМОВА

В методичних рекомендаціях представлені основні теоретичні положення, комплексу навчально-методичного забезпечення до кожної теми курсу, методичні рекомендації по підготовці і виконанню самостійною роботою студентів. Викладено основні поняття курсу, завдання для самоконтролю, список обов'язкової та рекомендованої літератури для вивчення дисципліни.

Основою для розробки представлених методичних рекомендацій стала робоча програма навчальної дисципліни «Психодіагностика» для студентів 2 курсу за напрямом підготовки 0301 Соціально-політичні науки, спеціальністю «Практична психологія», розроблена на викладачами кафедри що відображає сучасні досягнення світового і вітчизняного знання у галузі науково-дослідницької та практичної психодіагностики.

Курс "Психодіагностика" спрямований на виклад тієї частини сучасної психологічної науки та водночас практики, яка пов'язана із розробкою та використанням різноманітних методів розпізнання індивідуальних психологічних особливостей людини.

СРС із цієї дисципліни передбачають використання активних методів навчання у вищій школі. Це наближає студента до умов його професійної діяльності: підбір психодіагностичного інструментарію, проведення психодіагностики, інтерпретація отриманих результатів та представлення цих результатів респондентам.

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота студентів над вивченням тем курсу є обов'язковою умовою успішного засвоєння змісту дисципліни.

Самостійна робота передбачає:

- * ознайомлення з програмою і методичними вказівками щодо всіх тем курсу;
- * підбір основної і додаткової навчальної літератури;
- * систематичне вивчення навчальних посібників із кожної теми курсу;

- * знайомство з книгами, журналами, брошурами, статтями в газетах, що присвячено проблемам сучасної психодіагностики;
- * придбання навичок підбору та використання психодіагностичного інструментарію.

Контроль за виконанням самостійної роботи здійснюється шляхом перевірки конспектів студентів; співбесіди під час індивідуальних занять та консультацій; перевірки підсумкової контрольної роботи.

Самоперевірка студентами власних знань може бути здійснено за допомогою відповідей на контрольні запитання, які подано до кожної теми та тестів самоконтролю.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Загально наукові проблеми дослідження психіки	4
2	Діагностика темпераменту особистості	5
3	Характеристика особливостей функціонування когнітивних та емоційних процесів людини	5
4	Загально-психологічні підходи до визначення IQ та розумових здібностей. Специфіка проведення тестування	6
5	Діагностика особливостей Я-образу, самооцінки особистості	5
6	Дослідження характерологічних особливостей індивіда	5
7	Діагностика особливостей ціннісно-мотиваційної сфери особистості	5
8	Діагностика спрямованості особистості	5
9	Методика проведення соціометрії	5
	Разом	45

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

Психодіагностика у сфері наукового пізнання людини: методологія та методи діагностики особистості

ТЕМА 1. Загально наукові проблеми дослідження психіки

З історії психодіагностики. Проблема об'єктивності психічних проявів. Поява в першій чверті XIX в. перших методів психодіагностики. Розвиток методів психодіагностики в XIX і XX вв. Криза психології на рубежі XIX і XX вв. і нові вимоги, що пред'являються до якості психодіагностичних методів. Принципи феноменологічного підходу до інтерпретації психічного змісту поведінки. Сучасний стан психодіагностики.

Загальне уявлення про психодіагностику. Два визначення терміну «психодіагностика». Основні питання, які поставлені в науковій і в практичній психодіагностиці. Сфера застосування різних методів

психодіагностики. Задачі психодіагностики в психолого-педагогічній практиці. Психодіагностика як спеціальна область професійної діяльності. Місце психодіагностики серед інших напрямів роботи практичного психолога. Вимоги, що пред'являються до методів психодіагностики і до діяльності практичного психолога як діагноста. (4 години)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

Психофізіологічний рівень психодіагностики

Тема 1. Діагностика темпераменту особистості

Створення психодіагностичного комплексу методик, призначеного для діагностики індивідуально-психологічних особливостей особистості психофізіологічного рівня. Теоретичні аспекти визначення темпераменту як природжених властивостей психодинамічних особливостей психіки і методи його діагностики. (5 годин)

Тема 2. Методи психодіагностики пізнавальних та емоційних процесів. Методи оцінки уваги — його стійкості, розподілу, перемикання і об'єму. Методика оцінки розподілу і стійкості уваги за допомогою числових 25-значних таблиць. Методика оцінки перемикання і концентрації уваги за допомогою 49-значної двобарвної цифрової таблиці, методика «Кільця Ландольта».

Методи діагностики пам'яті. Загальні зауваження про психодіагностику мнемічних процесів. Методика визначення об'єму короткочасної зорової пам'яті. Методика оцінювання оперативної зорової пам'яті. Методика визначення об'єму короткочасної слухової пам'яті. Вивчення оперативної слухової пам'яті. Психодіагностика опосередкованої пам'яті. Характеристика динамічних особливостей процесу запам'ятовування. Методики «Вербальна фантазія» і «Малюнок». Методи психодіагностики мислення з метою визначення динаміки функціонування.

Визначення понять «емоційні процеси», «стани», «властивості». Методи діагностики та правила формулювання психологічного прогнозу.

Правила підготовки висновку про особливості психодинаміки властивостей психіки особистості і функціонування когнітивних процесів. (5 годин)

ТЕМА 3. Загально-психологічні підходи до визначення IQ та розумових здібностей. Специфіка проведення тестування

Загальнотеоретичні підходи визначення кола психічних процесів, що складають поняття інтелекту. Кроскультурні тести на інтелект. Феноменологічний підхід інтелект як особлива форма змісту свідомості) – В. Келер, К. Дункер, Р. Гізер. Генетичний підхід (інтелект як наслідок адаптації до потреб навколишньої середовища) – І.Р. Чарльсворз, Ж. Піаже. Соціокультурний підхід (інтелект як результат процесу соціалізації) – М. Коул, Л.С. Виготський. Процесуально-дійсний підхід (інтелект як певна форма людської діяльності) – Л.А. Вінгер, О.К. Тіхомиров, С.Л. Рубінштейн. Освітній підхід (інтелект як сукупність цілеспрямованого навчання) – А. Стаатс, З.І. Калмикова, Р. Фейрштейн, Г.А. Берулова. Інформаційний підхід

(інтелект як сукупність елементарних процесів перероблення інформації) – Е. Хант, Р. Шпернберг, Х. Айзенк. Функціонально-рівневий підхід (інтелект як система різнорівневих пізнавальних процесів) – Б.М. Величковський, Б.Г. Анан'єв. Регуляційний підхід (інтелект як фактор саморегуляції психічної активності) – Л. Телмен.

Модель Р. Векслера:

26.рівень загального інтелекту;

27.рівень групових факторів (вербального та невербального);

28.рівень специфічних факторів, відповідних окремим інтелектуальним здібностям. (6 годин)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III

Діагностика індивідуально-психологічних відмінностей особистості (психологічний рівень)

Тема 1. Діагностика особливостей Я-образу, самооцінки особистості

Самосвідомість як предмет психодіагностики. Характеристика сутності та структури самосвідомості. Проблема стратегії само презентації респондентів в процесі тестування. Методи діагностики рівней самосвідомості та «Я-концепції». Визначення особливостей самооцінки. (5 годин)

Тема 2. Дослідження характерологічних особливостей індивіда

Психодіагностичне визначення і оцінка властивостей характеру людини по методиці 16 PF Кеттелла. Методика діагностики акцентуацій характеру К. Леонгарда і Р. Шмішека.

Методи шкалювання. «Семантичний диференціал». (5 годин)

Тема 4. Діагностика особливостей ціннісно-мотиваційної сфери особистості

Визначення особливостей ціннісно-мотиваційної сфери особистості. Ієрархія потреб і виявлення домінуючих мотивів. Діагностика сфери ціннісних орієнтацій. Застосування методики кількісного вимірювання мотивації досягнення успіхів і уникнення невдач в практичній діяльності. (5 годин)

Тема 5. Характеристика локусу контролю та рівня домагань людини

Визначення здатності рішення людиною життєвих проблем: рівня суб'єктивного контролю, знаходження виходу з важких життєвих ситуацій, відчуття гумору. Оцінка педагогічно значущих мотивів поведінки: аффіліації (мотиву встановлення і зміцнення дружніх зв'язків з навколишніми людьми) і мотивів влади і ін..

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV

Соціально-психологічний рівень психодіагностики

Тема 1. Діагностика спрямованості особистості

Визначення поняття соціальної адаптації та методи діагностики її рівня.

Методики призначені для оцінки комунікативних особистісних якостей і міжособистісних відносин. Діагностика лідерських здібностей.

Характеристика рис особистості які забезпечують реалізацію соціальної

спрямованості і мотивації людини в міжособистісному спілкуванні. Види спрямованості особистості. (5 годин)

Тема 2. Методика проведення соціометрії

Діагностика міжособистісного спілкування на підставі суб'єктивної емоційної переваги. Характеристика методу соціометрії. Правила та процедура проведення. Структура групових відносин. (5 годин)

Тестові завдання для підсумкового контролю

з дисципліни «Психодіагностика»

1. Психодіагностика – это наука и практика выявления общих закономерностей психики:
 - а) верно;
 - б) неверно.

2. Термин «психодіагностика» распространился после работ:
 - а) Дж. Кеттела;
 - б) Ф. Гальтона;
 - в) Г. Роршаха
 - г) Г. Россолимо.

3. Разработкой требований к измерительным психодіагностическим методам занимается:
 - а) дифференциальная психометрия;
 - б) дифференциальная психология;
 - в) дифференциальная психофизиология;
 - г) дифференциальная психодіагностика.

4. Ситуация, когда сам человек обращается к психологу за помощью, называется:
 - а) ситуация экспертизы;
 - б) ситуация консультирования;
 - в) ситуация клиента;
 - г) трудная жизненная ситуация.

5. Ситуацию клиента и ситуацию экспертизы различают по следующим признакам (несколько ответов)

- а) уровень профессионализма психолога;
- б) мотивация клиента;
- в) степень трудности проблемы;
- г) характер обратной связи с заказчиком.

6. Измерение индивидуально-психологических особенностей, требующие соотнесения с нормой, называется:

- а) нормативный подход;
- б) измерительный подход;
- в) идеографический подход;
- г) номотетический подход.

7. Создатель первой серии интеллектуальных тестов:

- А) Дж. Кеттел;
- Б) А. Бине;
- В) Р. Кеттел;
- Г) Д. Векслер.

8. Тест «черных пятен» создал Г. Роршах в:

- а) 1912 г.;
- б) 1921 г.;
- в) 1935 г.;
- г) 1951 г.

9. Работы каких двух исследователей положили начало метода тестирования:

- а) Е. Крепелина и А. Бине;
- б) П. Жане и Ф. Гальтона;

в) Ф. Гальтона и Дж. Кеттела;

г) Ф. Гальтона и А. Бине.

10. Оценка психологических состояний человека с помощью системы тестов называется:

а) психологический эксперимент;

б) диагноз;

в) измерение;

г) психодиагностика.

11. В каком ряду перечислены только формализованные методики?

а) тесты, проективная техника, психофизиологические методики, опросы;

б) наблюдения, опросы, анализ продуктов деятельности;

в) наблюдения, опросы, тесты;

г) проективная техника, психофизиологические методики, анализ продуктов деятельности.

12. В каком ряду перечислены только малоформализованные методики?

а) тесты, опросники, проективная техника, психофизиологические методики;

б) наблюдения, опросы, анализ продуктов деятельности;

в) наблюдения, опросы, тесты;

г) проективная техника, психофизиологические методики, анализ продуктов деятельности.

13. Тесты разделяются на индивидуальные и групповые по:

а) по содержанию тестирования;

б) форме тестирования;

в) целям тестирования.

14. Тесты интеллекта, тесты способностей, тесты достижений и тесты личности выделяются по:

- а) по содержанию тестирования;
- б) форме тестирования;
- в) целям тестирования.

15. Психологические приемы конструируемые на учебном материале и предназначенные для оценки уровня овладения учебными знаниями и навыками известны как тесты:

- а) достижений;
- б) интеллекта;
- в) личности;
- г) способностей.

16. Оценка возможностей личности по овладению знаниями, умениями и навыками, носящими общий или специфический характер, осуществляется с помощью тестирования:

- а) достижений;
- б) интеллекта;
- в) личности;
- г) способностей.

17. Тесты, при проведении которых испытуемому предъявляют неопределенные стимулы и просят ответить, как он сам считает важным:

- а) интроспективные тесты;
- б) самоотчеты;
- в) поведенческие тесты;
- г) проективные тесты.

18. 16-факторный личностный опросник разработал:

- а) А. Бине;
- б) Р. Кеттел;

- в) Г. Айзенк;
- г) Дж. Кеттел.

19. Метод цветowych выборов разработал:

- а) Айзенк;
- б) Гамльтон;
- в) Люшер;
- г) Франкл.

20. Принципы проективного исследования личности был предложены:

- а) Россолимо в 1936 г.;
- б) Франклом в 1948 г.;
- в) Бодалевым в 1952 г.;
- г) Бине в 1910 г.

21. Диагностическое обследование это:

- а) программа действий;
- б) область психологической науки
- в) научный подход;
- г) измерение психологических характеристик.

Правильные ответы:

1.б

2.в

3.а

4.в

5.б,г

6.а

7.а

8.б

9.б

10.б

11.а

12.б

13.б

14.в

15.а

16.г

17.г

18.г

19.в

20.б

21.а

ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИХ ПОСІБНИКІВ, ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ

Методичні вказівки до самостійного вивчення дисципліни.
Фондові лекції з дисципліни, що вивчається.

Рекомендована література Базова

1. Бодалев А.А., Столин В.В. Общая психодиагностика. / А.А. Бодалев, В.В. Столин, СПб., 2002 – 420 с.
2. Введение в психодиагност. Под. ред. Гуревича К.М. – М., 1997 – 250 с.
3. Немов Р.С. Психология т.3 / Р.С. Немов – М., 1995 – 360 с.
4. Непомнящая Н.И. Психодиагностика личности: теория и практика. / Н.И. Непомнящая – М., 2001 – 230 с.
5. Практическая психодиагностика. Под. ред. В.Д. Райгородского – БАХРАХ., 2000 – 280 с.
6. Семиченко В.А. Психология личности. / В.А. Семиченко – К. «Магістр- S». 1998. – 250 с.
7. Семиченко В.А. Психические состояния. / В.А. Семиченко – К. «Магістр- S». 1998. – 260 с.
8. Семиченко В.А. Темперамент. / В.А. Семиченко – К. «Магістр- S». 2001. – 248 с.
9. Семиченко В.А. Психологи мотивации и направленность. / В.А. Семиченко – К. «Магістр- S». 2001. – 262 с.
10. Столяренко Л.Д. Основы психологии. Практикум. / Л.Д. Столяренко – Ростов н/Д., 2000. – 390 с.
11. Урунтаева Г.А. Диагностика психологических особенностей дошкольника. / Г.А. Урунтаева – М., 1997 – 324 с.

12. Допоміжна

13. Анастаси А. Психологическое тестирование. Кн. 1. / А. Анастаси – М.,

1982. – 255 с.
14. Бурлачук Л.Ф. Психодиагностика личности. / Л.Ф. Бурлачук – Киев, 1989. – 260 с.
 15. Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М. Словарь-справочник по психологической диагностике. / Л.Ф. Бурлачук, С.М. Морозов – Киев, 1989. – 199 с.
 16. Ганзен В.А., Балин В.Д. Теория и методология психологического исследования. / В.А. Ганзен, В.Д. Балин – СПб РИО, 1991. – С. 75
 17. Гарбер Е.И., Казча В.В. Методика профессиографии. / Е.И. Гарбер, В.В. Казча – Саратов: Изд-во Саратовского ун-та, 1992. – 196 с.
 18. Кроз М.В. Аннотированный указатель методов социально-психологической диагностики: учебное пособие. / М.В. Кроз – М.: Изд-во МГУ, 1991. – 213 с.
 19. Кто есть "Я". Тесты. / Сост. А.О.Бурдин. – Пермь: МП "Книга", РЦПО Голос, 1992. – 57 с.
 20. Левитан К.М. Знаете ли Вы себя ? Сборник психологических тестов и рекомендаций. / К.М. Левитан – Екатеринбург: Профтех, 1991. – 112 с.
 21. Лучшие психологические тесты для профотбора и профориентации: описание и руководство к использованию / Отв.ред. А.Ф. Кудряшев. – Петрозаводск: Петроком, 2002. – 318 с.
 22. Методики изучения интеллекта. 4.1 / И.Н. Агафонова и др. – СПб, 1999. – 221 с.
 23. Можете ли Вы стать бизнесменом? Научно-популярные тесты. Авторы-составители В.П. Фоминых, Е.В. Гунина, О.И. Волошин. – М.: Изд-во Чувашского университета, 1996. – 131 с.
 24. Познай себя и других: популярные тесты. / Сост. И.Г. Леонтьев. – М.: ИВЦ Маркетинг, 1998. – 132 с.
 25. Потапенко Т.М. Как стать миллионером. Психологические тесты. / Т.М. Потапенко – Киев: Будивельник, 1991. – 94 с.
 26. Практикум по психодиагностике. Прикладная психодиагностика / И.Ю.Беляева и др. – М., Изд-во МГУ, 1992. – 116 с.

49. Практикум по экспериментальной и прикладной психологии / Под ред. А.А. Крылова. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1990. – 272 с.
50. Предчувствие портрета. Сборник тестов / Сост. Е. Владимирова. – Екатеринбург: Ладъ, 1992. – 158 с.
51. Проблема цвета в психологии / Отв. ред. А.А. Митькин, Н.Н. Корж. – М.: Наука, 2003. – 204 с.
52. Психологический статус личности в различных социальных условиях: диагностика и коррекция / Межвузовский сборник // Под ред. В.С. Мухиной. – М.: Прометей, 1992. – 198 с.
53. Развитие и диагностика способностей / Л.Г. Алексеева и др. // Отв.ред. В.Н. Дружинин, В.Д. Шадриков. – М.: Наука, 1992. – 179 с.
54. Рейнвальд Н.И. Личность и характер: учебное пособие. / Н.И. Рейнвальд – М.: Изд-во РУДН, 2002. – 88 с.
55. Симоненко Ю.А. Искусство разбираться в себе и других. Психологические тесты. / Ю.А. Симоненко – Л.: Культурно-досуговый центр "Просветитель", ЛГИК, 1990. – 124 с.
56. Способности и склонности: комплексные исследования / Под ред. Э.А. Голубевой. – М.: Педагогика, 1989. – 199 с.
57. Суслов В.И., Чумакова Н.П. Психодиагностика. Учебное пособие. / В.И. Суслов, Н.П. Чумакова – СПб РИО, 2002, – 259 с.
58. Черепанова Н.С., Дорожкин Ю.П. Графологическая диагностика. / Н.С. Черепанова, Ю.П. Дорожкин – М.: НМПИО "МАГ", 1992. – 332 с

13. Інформаційні ресурси

1. <http://psylist.net>
2. <http://azps.ru>
3. <http://vsetesti.ru>
4. <http://testoteka.ukr.net/alltests>
5. <http://www.banktestov.ru>